

SAMOU PRAVA

—
Leto I. — 1918.

Štev. 3.

Hranilnica kmečkih občin v Ljubljani

v hiši Zadrुžne zveze, Dunajska cesta 32
(nasproti „Bavarskemu dvoru“ v bližini mitnice).

Hranilne
vloge obre-
stuje po

4⁰/₀

brez
odbitka.

Vložne knjižice drugih denarnih zavodov sprejema kot gotov denar. — Posojila na zemljišča daje po 4³/₄% in 5%. — Daje posojila na amortizacijo na vsak poljuben načrt, dalje na menice in vrednostne papirje.

Uradne ure vsak delavnik od 8.-12. dopoldne.

Za varnost vložnega denarja jamči 21 kmečkih občin z vsem premoženjem in davčno močjo. Vsaka špekulacija z vloženim denarjem je po pravilih odobrenih od c. kr. deželne vlade izključena, zato je denar v hranilnici popolnoma varno naložen in se ni bati nobene izgube.

Hranilne
vloge obre-
stuje po

4⁰/₀

brez
odbitka.

RAZŠIRJAJTE

„SAMOU PRAVO“!

Celoletna naročnina znaša 6 kron, polletna pa 3 krone.

: List izhaja enkrat na mesec na dvanajstih straneh. :

SAMOUPRAVA

Uradno glasilo deželnega odbora vojvodine Kranjske.

Izdajatelj in lastnik: Deželni odbor kranjski.

Izhaja vsakega 15. dne meseca, ter stane
celoletno 6 kron, polletno pa 3 krone.

Dopise je pošiljati uredništvu „Samouprave“ v Ljubljani. — Rokopisi se ne
vračajo.

Odgovorni urednik:

Dr. Vladislav Pegan.

Posamezna številka 60 vinarjev.

Naročnino in oglase sprejema upravništvo
„Samouprave“ v Ljubljani.

Cena oglasom v „Samoupravi“:
1/2 str. 160 K, 1/4 str. 80 K, 1/8 str. 50 K
za celo leto.

Presojevalnice cen.

Prehranjevanje ljudi je skorajda najtežavnejši problem, ki ga je naprtila sedanja vojna državni upravi. — Treba je pritegniti vse razpoložne zaloge, preskrbeti nove in vse te zaloge enakomerno porazdeliti. — Posebno težavna je uravnava cen. — Živila in druge vsakdanje potrebščine naj se razdele za tako ceno, ki jo tudi ubožni sloji lahko plačujejo. — Vobče priznано načelo v narodnem gospodarstvu je, da uravnajo cene ponudbe in popraševanje. Cene padajo, če so zaloge velike in potreba majhna, nasprotno pa cene rastejo, če je potreba velika in razpoložna zaloga majhna. — Ako je na trgu mnogo blaga na ponudbo in kupcev le malo za to blago, cene avtomatično padajo. — Nasprotno pa opazujemo, da cene silno rastejo, ako je le malo blaga na trgu, kupcev pa veliko, ki potrebujejo blaga. — Vsled dolgotrajne vojne so se naše zaloge silno zmanjšale; iz inozemstva ne dobimo skoro prav nič blaga, ker je ves dovoz ukinjen. — Naravna posledica te prikazni je, da so pri nas cene silno poskočile. — Prehranjevanje ubogih slojev bi postalo nemogoče, ako bi ostala uravnava cen prepuščena tistim faktorjem, ki so v mirnih časih regulirali cene. — Kako naj zmore siromak cene, ki jih narekujeta prodajalec in trgovec pod vtisom silnega pomanjkanja in naraščajočega popraševanja po blagu? — Neprestanemu dviganju cen se je morala državna uprava z vso svojo avtoriteto upreti. — Morala je sama prevzeti uravnavo in določitev cen in svoje ukrepe zavarovati z ostrimi kaznimi. — Tako smo dobili predpise o uravnavi cen, določila zoper navijanje cen in zoper oderuštvo. — O uravnavi cen razpravlja posebej cesarski ukaz z dne 24. marca 1917, drž. zak. št. 131, ki si je nadel težko nalogo, razrešiti zamotani problem prehranjevanja ljudi. — Iz obsežnih predpisov naj po-

snamemo v pričujoči razpravi le tista določila, ki veljajo presojevalnicam cen. Presojevalnice cen so nova uredba, ki je dosihmal pri nas nismo poznali. — Je to uredba, ki je v najožji zvezi s problemom uravnave cen. — Pravična, interese producentov in konsumentov enako upoštevaljoča uravnava cen, je zadeva, ki je državna uprava s svojim v trgovskih in kmetijskih zadevah neizvežbanim uradniškim aparatom pri najboljši volji ne more sama urediti. — Zato potrebuje sveta in sodelovanja veščakov in strokovnjakov, ljudi, ki poznajo razmere, družabne in gospodarske, ljudi, ki so v najožjem stiku s praktičnim življenjem — Kot tak svetovalec in sodelavec pri uravnavi cen so mišljene presojevalnice cen.

Oglejmo si pobližje ustroj in naloge presojevalnic cen!

Ustroj in sestava presojevalnih cen.

Na sedežu vsakega zbornega sodišča prve stopnje (deželnega ali okrožnega sodišča) se ustanovi vsaj ena presojevalnica cen. — Presojevalnica je sestavljena iz predsednika in enega ali več namestnikov ter iz dvanajst članov. — Predsednika, njegovega namestnika in člane presojevalnici imenuje politično deželno oblastvo.

Za predsednika, namestnika in za člane presojevalnic se smejo imenovati le take osebe, ki imajo gospodarske skušnje in od katerih se more pričakovati objektivno presojanje vprašanj, ki se jim predložijo, da izrečejo svoje mnenje. — Za predsednika naj se, ako je mogoče, vzame kak aktiven, ali vpokojen javen funkcionar. — Trije člani se imenujejo na predlog, trgovinske in obrtne zbornice. Vsaj eden teh članov mora biti trgovec; pri izbiri ostalih dveh članov se je

ozirati na produkcijske stroke, ki prevladujejo v okolišju trgovinske in obrtne zbornice. — Tri člane imenuje deželno politično oblastvo na predlog kmetijske družbe, — šest članov pa izmed konsumentov. — V presojevalnicah so torej zastopani trgovci, producenti, kmetovalci in konsumenti. — Konsumenti imajo polovico v presojevalnici zastopanih glasov.

Na Kranjskem imamo dve presojevalnici cen, eno s sedežem v Ljubljani, drugo s sedežem v Novem mestu.

Presojevalnice cen so podrejene ministru, kateremu je podrejeno vodstvo urada za prehranjevanje ljudi. — Politično deželno oblastvo mora nadzorovati delovanje presojevalnic in za ta namen izdati potrebne ukaze.

Predsednik, njega namestniki in člani presojevalnic imajo pravico in dolžnosti javnih uradnikov in uživajo kot taki varstvo kazenskega zakona.

Presojevalnice cen razpravljajo o vseh v njih področje spadajočih zadevah v sejah, ki jih sklicuje in vodi predsednik, oziroma, če je ta zadržan, njegov namestnik. — Predsednik mora paziti na to, da se na razpravah nazori vseh v presojevalnici zastopanih slojev enakomerno poslušajo.

Razsodbo o vseh stvareh, ki se je o njih razpravljalo, napravi predsednik sam. — V presojevalnicah torej ne odločuje večina, temveč predsednik sam. — Predsednik mora mnenja in pojasnila sestaviti po najboljši vednosti in vesti; ozirati se mora sicer na vse podane izjave, vendar pa odločuje sam na podstavi lastne presoje stvarnega položaja. — Svoje mnenje mora predsednik naznaniti članom presojevalnice. Zoper mnenje predsednika člani presojevalnice sicer ne morejo ugovarjati, vendar pa je vsakemu članu dano na voljo, da poda posebno mnenje, ki ga mora potem predsednik priložiti svojemu mnenju.

Področje presojevalnic cen.

Cesarski ukaz z dne 24. marca 1917. l., drž. zak. št. 131, ki ustanavlja presojevalnice cen, obrača posebno pozornost zatiranju draženja in oderuštva. — Draženje in oderuštvo kaznujejo sodišča. — Ugotovitev, jeli je v danem primeru zahtevana cena primerna ali pretirana, je zelo težavna. — Ali je cena primerna ali ne, se da presoditi le na podstavi praktične gospodarske izkušnje. — Presojevalnice cen, ki so v njih zastopani vsi sloji prebivalstva in katerih člani naj imajo potrebne praktične izkušnje, so poklicane, da presojujejo primernost cen in izrekajo mnenje, ali je zahtevana cena pretirana ali ne.

Prva naloga presojevalnic je torej, izrekati sodiščem mnenja o primernosti cen v primerih draženja. — Presojevanje cen v pravem pomenu besede

je tedaj prva naloga presojevalnic. — Razun sodiščem morajo presojevalnice izrekati mnenja o primernosti cen in o okolnostih, ki so merodajne za določitev cen, tudi drugim državnim oblastvom, tako n. pr. političnim oblastvom, kadar določajo najvišje cene ali prodajno ceno za razne predmete.

Druga naloga presojevalnic je določati ravnalne cene. Presojevalnice morejo v svojem okolišju določiti cene za potrebne predmete, po katerih se je treba ravnati. — Kaj so ravnalne cene? Ravnalne cene so podstava za presojanje, ali je v danem primeru storjeno kaznjivo dejanje draženje ali ne. — Preseganje normalnih cen samoposebi ni kaznjivo; ravnalne cene so le merilo za presojanje, ali je v danem primeru zahtevana cena pretirana ali jo je smatrati za primerno. — Kdor se ravna po ravnalnih cenah, kdor torej ne zahteva večje cene, kot je ravnalna cena, tam se ni bati, da si nakoplje kazensko preganjanje radi draženja. — Kdor pa nasprotno zahteva višjo ceno, kot je ravnalna cena, ta se izpostavlja nevarnosti, da ga bo sodišče preganjalo radi draženja. — Ravnalne cene so torej zelo važna uredba, važna za vsakogar, ki prodaja potrebne reči, važna pa tudi za oblastva, ki zasledujejo dražilce in navijalce cen.

Ravnalne cene se morejo določiti le za take reči, ki za nje ni določena od pristojnega oblastva najvišja cena ali pa prodajna cena. — Ravno tako se ne smejo postaviti ravnalne cene za reči, s katerimi gospodari država (žito, krompir, fižol in dr.) in za katere so določene prevzemne cene. — Ravnalne cene mora presojevalnica naznaniti političnemu deželnemu oblastvu. Politično deželno oblastvo ima pravico ugovarjati zoper določene ravnalne cene. Ugovor se mora vložiti v osmih dneh na osrednjo komisijo za presojanje cen na Dunaju. — Ako politično deželno oblastvo ni v osmih dneh ugovarjalo, mora presojevalnica postavljene ravnalne cene v svojem okolišju objaviti.

Presojevalnica sestoji, kakor smo omenili, iz zastopnikov konsumentov in producentov. Varovati mora enakomerno interese obeh skupin; pri svojem poslovanju se mora torej ozirati na upravičene interese producentov, opustiti pa mora tudi vse, kar bi utegnilo oškodovati konsumenta. — Paziti mora, da cene tako izravna, da ne oškoduje producentov in da tudi konsumente obvaruje škode. — Tretja glavna naloga presojevalnic je torej pravično in nepristransko izravnati cene. — Presojevalnice naj po možnosti tudi preprečijo nadalnje dviganje cen; njih končni smoter bodi, da kjer le mogoče dosežejo padanje cen. — Ta naloga je seveda v sedanjem času prav posebno težavna, ako uvažujemo splošno pomankanje vseh potrebnih reči in pa dejstvo, da je naš denar izgubil precej svoje vrednosti.

Presojevalnice naj slednjič tudi podpirajo oblastva pri nadzorovanju prometa s potrebnimi rečmi ter pri preganjanju prestopkov zoper predpise, ki uravnavajo ta promet. — V ta namen sme predsednik presojevalnice postaviti posebne nadzorne organe.

Razun lokalnih presojevalnic cen, ki smo jih spre-

daj opisali, imamo potem še posebno osrednjo komisijo za presojanje cen, ki ima svoj sedež na Dunaju. — Ta osrednja komisija ima iste naloge kot lokalne presojevalnice cen, razteza pa svoje področje na vse kronovine. — Osrednja komisija je neposrednje podrejena uradu za prehranjevanje ljudi.

Državna podpora civilnim vojnim poškodovancem.

Dne 31. decembra 1917 je izšel v državnem zakoniku pod št. 525. zakon, ki daje vladi pooblastilo, da sme civilnim osebam avstrijskega državljanstva, ki so bile poškodovane po neposrednem vplivu vojnih dogodkov, ne da bi se same vdeležile vojaških operacij, dovoliti v slučaju potrebe in, če se je njihova delazmožnost vsled poškodb zmanjšala za 20%, podporo za čas zmanjšane delazmožnosti. Do te podpore je po zakonu upravičen poškodovanec sam kot tudi njegovi svojci. Kedad in v kateri višini, odnosno pod kakšnimi pogoji imajo vojni poškodovanci in njihovi svojci pravico do podpore, določa natančneje naredba ministrstva za socialno skrbstvo v sporazumu z ministrstvom za deželno brambo, ki je v svrhu izvršitve zgorajšnjega zakona izšla dne 23. februarja 1918 pod št. 79. državnega zakonika.

Ker imamo tudi Slovenci, zlasti na Goriškem, gotovo precej oseb, ki so do te podpore upravičene, si določila tega zakona odnosno določila izvršilne naredbe nekoliko natančneje oglejmo!

Civilni poškodovanci in njihovi svojci.

Za civilne vojne poškodovance veljajo v zmislu zgorajšnjega zakona vse one civilne osebe avstrijskega državljanstva, ki so bile, ne da bi se vdeležile vojaških operacij med vojsko, po neposrednem vplivu vojske telesno poškodovane in so s tem zgubile 20% pridobitne sposobnosti.

Za svojce teh oseb je smatrati po zakonu one osebe, katerih preživljenje je bilo v trenutku ranitve poškodovanca odvisno od dela ali od zasluzka doseženega z delom poškodovanca in je vsled tega dana nevarnost, da ta zaslužek vsled tega ali popolnoma odpade, ali pa se vsaj za toliko zmanjša, da za preživljenje odvisnih oseb več ne zadostuje.

Osebe, za katere je bil poškodovanec po določenih občnega državljanškega zakonika dolžan skrbeti, imajo pravico do podpore neglede na to, je li bilo njihovo preživljenje odvisno od zasluzka poškodovanca ali ne.

Pogoji za podporo.

Pogoji za podporo v zmislu zakona, odnosno izvršilne naredbe so:

- a) oseba je morala biti v resnici telesno poškodovana brez lastne krivde in ne da bi se sama vdeležila vojaških operacij,
- b) zmanjšana pridobitna sposobnost poškodovanca v njegovem dosedanem poklicu;
- c) podpora mora biti potrebna. Podpora je po zakonu potrebna tedaj, če bi bilo brez tiste preživljenje poškodovanca ali njegovih svojcev ogroženo

Višina podpore poškodovancem.

Višina podpore vojnim poškodovancem je odvisna od kraja, kjer je imel poškodovanec v času poškodbe svoje redno bivališče, in od tega, za koliko se je pridobitna sposobnost poškodovanca zmanjšala.

Z ozirom na to je podpora določena sledeče:

- a) pri nižani pridobitni sposobnosti za najmanj 20%, vendar pa manj kot 40%, znaša državna podpora na mesec 30 K ne glede na bivališče;
- b) pri nižani pridobitni sposobnosti za 40%, vendar manj kot 60%, znaša državna podpora pri nas za mesto Ljubljana 45 K, za vse druge kraje v deželi pa 42 K na mesec;
- c) pri nižani pridobitni sposobnosti od 60 do 100%, za Ljubljano 48 K, za vse druge kraje v deželi pa 45 K;
- d) če je posledica poškodbe popolna pridobitna nesposobnost znaša državna podpora za poškodovano osebo v Ljubljani 54 K, v drugih krajih dežele pa 48 K na mesec.

Višina podpore svojcem poškodovanca.

Svojci poškodovanca, ki so ž njim neposredno pred poškodovanjem živeli v skupnem gospodarstvu, dalje v vsakem slučaju zakonska žena in zakonski otroci dobe podporo v tisti višini, ki je določena za poškodovanca samega, in ki smo jo v prejšnjem odstavku navedli, vsi drugi svojci pa samo v oni izmeri, v kateri so bili pred poškodovanjem od poškodovanca podpirani, vendar pa podpora ne sme v nobenem teh slučajev znašati več kot podpora onim svojcem, ki so živeli s poškodovancem v skupnem gospodarstvu.

Podpora, določena v oni izmeri, v kateri je bil svojec od poškodovanca podpiran, ali sodnijsko določeni preživljalni prispevek se za 50% zviša, če se je

zgodila poškodba pred 1. avgustom 1. 1916 ali je bil prispevek sodnijsko določen že pred tem časom.

Podpora svojcu ne sme nikdar več znašati kot podpora poškodovancu samemu.

Izjemo dovoljuje zakon le v enem slučaju in sicer tedaj, če je svojec živel pred ranitvijo s poškodovancem v skupnem gospodarstvu in je sam trajno delanezmožen, poškodovancu pa se je vsled poškodbe zmanjšala pridobitna sposobnost za 50%, ali je celo umrl. V takem slučaju se svojcu pripozna podpora v dvojni izmeri.

Skupna svota podpor vsem svojcem, ki so ob času ranitve s poškodovancem živeli v skupnem gospodarstvu, ne sme presegati v slučaju zmanjšane pridobitne sposobnosti: a) za 20 do 40% 180 K; b) za 40 do 60% 288 K; c) za 60 do 100% 324 K; d) pri popolni pridobitni nesposobnosti poškodovanca 360 K na mesec. Če je bil n. pr. poškodovan oče 6 otrok in je zgubil vsled poškodbe recimo 30% na pridobitni zmožnosti, tedaj žena in otroci, ki so z očetom odnosno z možem živeli v skupnem gospodarstvu, ne morejo dobiti $7 \times 30 \text{ K} = 210 \text{ K}$, temveč samo 180 K na mesec. Če poškodovanec umrje, tedaj dobe ostali svojci podporo v oni višini, ki je določena za slučaj, če poškodba povzroči poškodovancu popolno pridobitno nesposobnost.

Za katero dobo se podpora dovoli?

Pravica civilnih vojnih poškodovancev kot tudi njihovih svojcev do podpore se prične s trenutkom, ko je vsaj za 20% zmanjšana pridobitna zmožnost nastopila in traja dokler tista ne odpade. Če poškodovanec umre in se dokaže, da njegova smrt ni posledica poškodbe, ki jo je dobil vsled vojnih dogodkov, tedaj pravica do podpore ugasne tudi za zaostale svojce. Pravica do podpore ugasne tudi v slučaju, da so do podpore upravičeni naknadno prišli do premoženja, ki jim preživljenje popolnoma omogočuje. Državna pre-

živnina po zakonu z dne 27. julija 1917, drž. zak. št. 313, begunska podpora kot tudi druge bodisi tudi redne podpore tako od države, dežele ali občine nimajo na to podporo nobenega vpliva. Če je civilni vojni poškodovanec obsojen s sodnijsko obsodbo na težko zaporno kazen, tedaj ugasne s pravomočnostjo te obsodbe tudi pravica do podpore. Svojci, ki pri kaznivem dejanju niso bili v nobenem oziru vdeleženi, uživajo podporo še nadalje.

Pristojna oblastva.

Podpore se podele poškodovancem kot tudi njihovim svojcem na podlagi tozadevne prijave. Pravica do podpore se lahko prijavi pri vsakem c. kr. okrajnem glavarstvu. Nasloviti pa je treba tozadevno prijavo na ono c. kr. okrajno glavarstvo, v katerega okolišu se je poškodba zvršila. Prijavo lahko zvrši poškodovanec sam, njegovi svojci, zastopnik poškodovanca, varuh, skrbnik, občina, kjer ima poškodovanec svoje redno bivališče, ali pa tudi razne pomožne pisarne in dobrodelna društva itd. Potrebnost podpore na prijavi mora potrditi županstvo in župni urad.

Pri vsaki taki prijavi napravi pristojno c. kr. okr. glavarstvo potrebne poizvedbe, nakar predloži tozadevno polo z vsemi podatki predstojnemu deželnemu oblastvu. C. kr. deželna vlada določi na to, za koliko se je pridobitna zmožnost vsled poškodbe zmanjšala, in določi skupno z deželnim finančnim oblastvom, če se poškodovancu podpora dovoli. V slučajih, v katerih sta te dve oblastvi različnega mnenja, odloča ministrstvo za socialno skrbstvo v sporazumu s finančnim ministrstvom in z ministrstvom za deželno brambo.

Podpore poškodovancem in njihovim svojcem nakazuje c. kr. deželna vlada, izplačilo podpore pa izvrši računski oddelek dež. finančnega oblastva potom c. kr. pošne hranilnice. Poškodovancem, ki so dobili poškodbe pred veljavnostjo te postave, se dovoli, če so sicer dani vsi pogoji, podpora od 1. januarja 1918 dalje.

Odpis zemljiškega davka vsled škode na poljskih pridelkih po vremenskih nezgodah.

S cesarsko naredbo z dne 16. marca 1917, drž. zak. št. 124 so se dosedanja določila glede popusta na zemljiškem davku počenši z letom 1917 bistveno spremenila in sicer tako glede visokosti popusta, kot tudi glede načina cenitve škode.

Popust na zemljiškem davku se dovoli takrat, kadar so bili poljski pridelki po ognju, povodnji, toči, trtni uši, po mrčesih, črvu, miših itd. v taki meri poškodovani, da je smatrati škodo kot nenavadno in se je s tem zmanjšal pridelek dotičnega zemljišča. — Vre-

menske nezgode, kakor suša in moča, ne povzročijo popusta na davku, čeravno neugodno uplivajo na donos zemljišča. Taka škoda se zamore le tedaj upoštevati, če je bila vremenska nezgoda tako velika, da se po mnenju izvedencev v 10 letih povprečno ne dogaja.

Za poškodbo, ki bistveno zmanjša naravni donos, je smatrati ono, ki pridelek posestva (če tudi v več davčnih občinah ležečega) zmanjša vsaj za $\frac{1}{4}$.

V slučaju pa, da so bili poljski pridelki uničeni po ognju ali po povodnji še le potem, ko so bili že

pod streho, se dovoli popust na zemljiškem davku le tedaj, če je poleg tega zmanjšanja naturalnega donosa dotični posestnik tudi sicer v slabih gmotnih razmerah.

Če pa je bil posestnik v takem slučaju zavarovan zoper nezgode na poljskih pridelkih in se mu je zavarovalnina tudi izplačala, mu potem popust na zemljiškem davku ne pristoja.

Popust na tem davku je dalje odvisen od velikosti škode v primeri s celim posestvom in se dovoli v odstotkih na prizadeto zemljišče odpadajočega davka.

Pri ocenitvi škode je primerjati donos vseh zemljišč posameznega oškodovanca, ki bi se dosegel, če bi ne bilo škode po vremenski nezgodi. Pri tem se morajo vpoštevati tudi postranski dohodki iz zemljiške posesti.

Oškodovani posestnik, ki želi doseči popust na zemljiškem davku, mora najkasneje v 8 dneh potem ko se je vremenska nezgoda zvršila in je škodo opazil to naznaniti pismeno potom nekolekovane vloge ali ustno pri pristojnem davčnem oblastvu (c. kr. okrajnem glavarstvu). Pri tem je natančno navesti kaka vremenska nezgoda je škodo povzročila, kako daleč škoda približno seže in katere parcele so bile pri tem prizadete. Če posestnik tega naznanila ni vložil v zgorajšnjem roku, sme davčna oblast popust brez nadaljnega odreči.

Zamuda tega (8 dnevnega) roka se oškodovanemu posestniku spregleda le tedaj, kadar more dokazati, da on ni temu kriv in se z zamudo uradne poizvedbe o povzročeni škodi niso preprečile.

Na podlagi prijave odredi davčna oblast na to potrebne poizvedbe glede visočine povzročene škode.

Po končani žetvi, odnosno potem, ko so se vsi poljski pridelki spravili, najkasneje pa do 31. decembra dotičnega leta, v katerem se je pripetila vremenska nezgoda, mora oškodovani posestnik, ki je zgoraj omenjeno naznanilo vložil, pri pristojni davčni oblasti vložiti pismeno nekolekovano prošnjo ali isto ustno podati na zapisnik za popust na zemljiškem davku. V tej prošnji mora navesti: 1. vse posestne pole po vremenski nezgodi prizadetih zemljišč; 2. natančno označiti, koliko je v tem letu pridelal; 3. predložiti proračun, koliko bi bil lahko pridelal, če bi ne bilo omenjene škode (event. v primeri s prejšnjim letom).

V prošnji navedene podatke davčna oblast pregleda na podlagi posestnih pol in v sporazumu z izvedenci ter določi, koliko je vsak oškodovanec vsled te škode manj pridelal.

Po stari postavi se je škoda cenila vedno na licu mesta, nova naredba pa določa, da se cenitev na licu mesta zvrši le izjemoma in sicer takrat, kadar se izkaže, da je ogled neobhodno potreben. Bistveni pomisleki proti napovedbam v prošnji se morajo prosilcu naznaniti ustmeno ali pismeno, ter mu dati na ta način priliko, da more predložiti še druge dokaze o svojih trditvah.

Uradne poizvedbe predloži potem davčna oblast posebni komisiji, ki obstoji iz enega uradnika davčne oblasti ter dveh članov komisije za odmero osebne dohodnine (katera naj bosta, če le mogoče tudi sama zemljiška posestnika) v presojo.

Na podlagi uradnih poizvedb, mnenj izvedencev in izjave te posebne komisije oceni davčna oblast v odstotkih, koliko se je vsled škode po nezgodi manj pridelalo v primeri s celotnim naturalnim donosom, ki se ga je pričakovalo ter izračuna potem popust na zemljiškem davku.

Če je kak oškodovani posestnik mnenja, da se mu je z ozirom na velikost škode na davku premalo odpisalo, dovoljeno mu je, pri c. kr. finančnemu ravnateljstvu v Ljubljani vložiti nekolekovano pritožbo. Finančno ravnateljstvo razsoja o pritožbi končno veljavno.

Naznanilo oziroma prošnjo vloži lahko tudi kurator oziroma varuh posestnika, zakupnik posestva, župan ali tudi več oškodovanih posestnikov skupaj.

Novost je tudi, da se je vpeljal poseben prispevek, ki znaša 2% čistega katastralnega donosa in se pobira skupno s zemljiškim davkom. — Finančna uprava bo iz teh nabranih prispevkov pokrila izdatke, ki se bodo na zemljiškem davku vsled navedene škode popustili. Poljedelci navadno prosijo pri županstvu, da isto v njih imenu vloži prošnjo za popust na zemljiškem davku.

Naloga županstva je tedaj skrbeti, da naznanilo o vremenski nezgodi najkasneje v 8 dneh dospe do pristojnega c. kr. okrajnega glavarstva.

Po končani žetvi, oziroma najkasneje do 31. decembra pa da županstvo sklicujoč se na to naznanilo vloži prošnjo za popust na zemljiškem davku, v kateri je navesti vse zgoraj navedene okoliščine.

Poljedelci, posebno pa župani in občinski odborniki bodo gotovo to naredbo pozdravili, kajti v bodoče jim ne bo treba v vsakem slučaju hoditi po več dni skupaj od parcele do parcele ter s poizvedovalnim komisarjem ceniti povzročeno škodo, kar se je navadno dogajalo ob največjem poljskem delu. — Poleg tega se bodo občinam prihranili stroški za 4 komisijske člane, katere je dosedaj morala občina iz svojega kriti.

Rabojemno pravo.

Navodnik in zakon.

Spisal dr. Fran Mohorič.

(Dalje.)

3. Vse to velja v slučaju, kadar med pogodnikom ni nič posebnega v tem oziru dogovorjeno.

Pa tudi za slučaj tozadevnih dogovorov ima zakon nekatere posebne določbe.

a) Kadar je zakupec prevzel nedoločeno — vse nevarnosti, je v njih razumevati samo one vsled požara, povodnje in uim; drugih izrednih nezgod zakupec s takim dogovorom ne prevzema. (§ 1106 o. d. z.).

b) Mogoče je pa, da se zakupec izrečno zaveže, trpeti tudi vse druge nezgode sam. Toda tudi pri takem odgovoru zaradi tega ne gre domneva, da bi zakupec hotel jamčiti tudi za slučajno pogibelj celega zakupnega predmeta (§ 1106. o. d. z.).

c) Seveda rabojemec nima pravice do popusta rabojemnine, kadar izostane dohodek vsled prigodkov in nezgod, ki zadevajo njegovo osebo (na primer: nezmožnost obdelovanja, ker je zbolel). Pa tudi takrat rabojemec, zlasti zakupec nima pravice do popusta v zakupnini, kadar so se mu pokazali že dorasli pridelki iz osebnih odnošajev (nemožnost pravočasnega opravljanja) ali kadar je zakupec postal že lastnik pridelkov, to je kadar so pridelki že ločeni od zemljišča in s to ločitvijo pridobljeni. (Fructus separati.) (§ 1107 o. d. z.).

Kakor namreč gre pri kupčiji nevarnost izgube predmeta na kupca s trenutkom izročitve kupljenega predmeta, tako pomenja izločitev pridelkov od zemlje (s pletvijo, z žetvijo, košnjo, trgatvijo, izkopanjem, pobranjem) na rabojemca (zakupca), in še več, — rabojemec je dolžan pridelke spraviti v svojo korist, — sebi v izročitev pravočasno ob njih dozorelosti; kajti mudnost v pravočasni pridobitvi (izločitvi) pridelkov, prenese nevarnost pogube na njega, ker se v tem položaju pripeti slučaj v njegovih osebnih razmerah, saj ima zakupec edino pravico, in pristop k pobiranju pridelkov.

3. Posebne pravice in varstvo rabodavca

I. Običajno varstvo. Lastnik z rabodanjem izroči dejansko gospodarstvo in neposredno oblast svoje lastnine strancu za čas rabodanja in se izključuje v svoji dejanski razpolagi, v svojem uživanju in hasnovanju, v svoji dejanski uporabi rabojemnega predmeta — seveda proti dogovorjenemu razmernemu odplatu.

Za zanesljivo izpolnitev rabojemca glede točnega plačevanja rabojemnine — je z ozirom na takorekokočno — četudi le začasno neomejeno rabojemno gospodarstvo rabojemca rabodavcu treba dejanskih jamstev.

1. Rabodavec se ščiti za rabojemnino v prvi vrsti dogovorno sam s tem, a) da zahteva predplačevanje rabojemnine za krajši ali daljši čas (mesečno, četrletno, polletno), b) ali pa zahteva varščino (založitev, zastavo vrednosti, gotove svote, c) ali drugačno (osebno) jamstvo (porošstvo porokov, ki se dogaja le redkokdaj, ali celo le izjemnokdaj, in bi nabroj najemcev sploh ne moglo najti in dobiti dovolj porokov).

2. In ravno, ker osebno jamstvo — in tudi stvarno (zastavno) jamstvo na strani rabojemca, — ki navadno nima stalnega premoženja v nepremičninah; ki navadno nima že nabrane, razpoložne glavnice; ki živi ob tekočem zaslužku stalnega poklica — obrti, ali celo od nestalnega in nesigurnega rokodelskega odnosa delavskega zaslužka, — skratka: ki nima razpoložnega jamstva nasproti rabodavcu, — ni v zadostni meri možno: je treba rabodavcu nasproti rabojemcu posebne — neposredne zaščitbe.

Tako varstvo na korist rabodavca ustanavlja zakon v sredstvu — zakonite zastavne pravice na vsem na rabojemnem prostoru nastanjenem rabojemčevem premoženju (premičninah).

II. V podrobnosti se označuje predmetno rabodavčevo varstvo v nastopnih odnošajih.

Naš zakon (stari) ustanavlja v zavarovanje najemnine in zakupnine (zakonito) zastavno pravico stanovanjskega najmodavca na vseh nastanjenih, najemcu ali podnajemcu lastnih ali po strancu mu zaupanih (§ 367) pohištenih premičninah, ktere se nahajajo še v stanovanju na dan tožbe (§ 1101).

Zakupodavcu zemljišča pa pristaja (zakonita) zastavna pravica na (vsej) na zakupljenem zemljišču nahajajoči se živini in na (vsem) gospodarskem orodju, in na (vseh) na zemljišču še se nahajajočih pridelkih.

Važno je pri tej zakoniti zastavni pravici zlasti:

1. Njen nastanek sam ob sebi — brez vsakega dogovora. Golo dejstvo, da se kak premoženjski predmet prinese na rabojemno nepremičnino (stanovanje ali zemljišče), povzroči nastanek te po zakonu ustanovljene (zakonite) zastavne pravice v nasprotju z dogovorno zastavno pravico, za katere pri-

dobitev je po zakonu treba — mej drugim tudi ročne izročitve — ročne zastave.

2. Važna je vseobčnost zakonite zastavne pravice, raztezajoče se izključno:

- a) na vse nastanjene premičnine rabojemčeve — brez izjeme. K tej točki bodo sledila še podrobnejša izvajanja v posebnem odstavku.

Na celem rabojemčevem, s seboj prinešenem (in vecta et illata — prinesiti se da le premičnina) premoženju je ustanovljena zakonita zastavna pravica rabodavčeva. To pomeni, da ima rabodavec svoj čas pravico — izvršbeno uveljavljati, — torej zaseči in prodati vsako posamezno premičnino rabojemčevo — in sicer v tolikem obsegu, da pride do popolnega pokritja. (Izvršbeni organ ima možnost dražbene predmete izbirati.)

Ta pravica rabodavčeva izvira iz njegove zasebne pravice v njegovo varstvo, ker se je dogovorno odrekel začasno gospodarstvu in hasku svoje nepremičnine (stanovanja ali zemljišča) na korist rabojemcu.

- b) Toda ne samo na zgolj rabojemčeve prinešene premičnine se razteza zakonita zastavna pravica, ampak tudi na vse one, ki jih je rabojemec sam prinesel s seboj, dasi niso njegove, in ki so mu jih prinesli stranci, torej ki so mu po strancih „zaupane“.

Seveda je v tem oziru treba neke omejitve, ki je v zakonu izražena s pozivanjem § 367 o. d. z. namreč, zakonita zastavna pravica rabojemčeva se razlega tudi na tuje — zaupane predmete, vendar le tedaj, kadar je rabodavec glede njih v dobri veri, — torej samo takrat, kadar mu ni znano, in do takrat, dokler mu ni znano, da so dotični predmeti lastnina strancev, katerim ostanejo njih izločevalne pravice neprikrajšane — seveda tudi samo glede one rabojemnine, ki nastane v času rabodavčevega poznanja tuje lastnine. Kadar namreč rabodavec poižve, da na primer vse prinešeno pohištvo in vsa premičnina ni last rabojemca, ondaj se lahko ščiti s tem, da rabojemcu — zaradi nastale nesigurnosti v plačevanju rabojemnine odpove.

- c) Razen rabojemčevih pa jamčijo za stanarino rabodavcu tudi podrabojemčeve premičnine, seveda na eni strani z omejitvijo na obseg podrabojemnine, na drugi strani pa zopet brez ozira na morebitni predplatek rabojemnine podrabodavcu. To se pravi:

Glede rabojemnine, ki jo ima plačevati (glavni rabojemec (glavnemu) rabodavcu, jamči tudi vsa podrabojemčeva premičnina; podrabojemec ne more ugovarjati (glavnemu) rabodavcu, da je svojo rabojemnino že naprej plačal podrabodavcu, in nastane torej med

podrabojemčevo premičnino in glavnim rabodavcem povsem isto neposredno pravno razmerje kakor med prvotno rabojemčevo premičnino in (glavnim) rabodavcem, in so zlasti nasproti podrabojemcu merodajni isti plačilni rokovi — kakor glede glavnega rabojemca nasproti glavnemu rabodavcu.

Važno pa je pri tem, da glavni rabodavec pravočasno obvesti podrabojemca o neplačanju rabojemnine. Neposredno sicer glavni rabodavec nima pravice sprejemati rabojemnine od podrabojemca, ker med obema ni pravne zaveze, — toda ta obvestitev zadostuje za pridržanje rabojemnine od rabojemca nasproti podrabodavcu — združene ob enem z zahtevo, da podrabodavec uredi razmerje z glavnim rabodavcem ali dovoljenjem neposrednega plačevanja podrabojemnine glavnemu rabodavcu.

Če glavni rabodavec zanemari pravočasno obvestilo podrabojemca, — mu le-ta ni odgovoren za redno naprej plačano rabojemnino za tekoči rok.

3. Zakonita zastavna pravica je ustanovljena, ker se ustanavlja sama ob sebi — ipso facto, — s trenutkom prinosu v rabodavčevo premičnino, — s trenutkom „ilacije“, kakor se strokovno izraža rimsko pravo, — in enako zopet preneha s trenutkom — elacije, — namreč iznosa iz rabojemne nepremičnine.

Rabodavcu pa pristaja pravica zabraniti iznos rabojemčevih premičnin; ta zabranitev je možna

- a) z besedno prepovedjo, in če je rabojemec ne vpošteva;
- b) z dejansko samoobrambo — preprečitvijo iznosa;
- c) če samobramba ne zadostuje — s pomočjo redarstvene oblasti;
- d) in če ta odreče ali ni pravočasno na razpolago, z izposlovanjem začasne odredbe pri sodišču, namreč z zahtevkom zastavnega popisa vseh rabojemčevih premičnin.

Ker je pa tak sodni popis umesten pač le v skrajnem slučaju, se v dejanskem življenju predlaga v obče takrat, kadar je rabojemec že na dolgu — zapalo rabojemnino, kajti še le v takem slučaju skuša rabojemec — odstraniti svojo pohištvo — na skrivaj.

- e) Kadar je enkrat izvršen zastavni popis rabojemčevih premičnin, — ondaj rabodavčeva zakonita zastavna pravica ne preneha, najsi se tudi prenese kamorkoli iz rabojemnih prostorov.

Bistveni znak vsake zastavne pravice je namreč — nedvomna določljivost (istote) predmeta zastave. Ker je ravno pri premičninah težavno razločevati predmet od predmeta, zato zahteva zakon ročno zastavo, — izročitev v zastavo danega predmeta zastavojemcu pri pogodbeni zastavi.

Določljive so premičnine v gotovem trenutku že s tem, da se nahajajo v hrambi na določenem prostoru. Dvomljivo pa je lahko, ali se nahajajo dotične premičnine tudi v poznejšem času še tam, — in dvomljivo, katere premičnine so se nahajale svoj čas v gotovem prostoru.

Sodni popis zagotovi istotnost popisanih reči za dalji čas, in na podlagi sodnega popisa je možno tudi poznej in na vsakem novem prostoru določiti istotnost popisanih premičnin, za to tudi zakonita zastavna pravica ostane na njih kakor s prva določljiva, določena in veljavna.

4. Toda novi zakon, tretja delna novela k o. d. zakoniku je prinesla glede sozapletenja premičnin strancev v obseg zakonite zastavne pravice rabodavčeve nekaj važnih sprememb.

Doslovno besedje novega zakona se namreč glasi: „V zavarovanje rabojemnine (prej; najemnine in zakupnine) ima najmodavec nepremičnine zastavno pravico na nastanjenem. a) najemcu b) ali njegovim, ž njim v skupnem gospodarstvu živečim rodbincem lastnem pohištvu in premičninah c) **kolikor niso odtegnjene izvršbi**“.

K točki a) je nadomeščen izraz starega zakona: „najmodavec stanovanja“ z izrazom: najmodavec nepremičnine, s čimer se ni odredila nobena dejanska sprememba, ampak dosegla umestna jasnost v izrazu.

Stanovanje ima lahko širši in ožji pomen, namreč pojmu vsakega podstrešnega prostora, stanovanja in vseh stanovanjskih pripadkov: kleti, drvarnic, podstrešja, tudi najetih poslovalnic in obrtovalnic, ki sicer niso stanovanja, — namreč sobe, kjer so pa istotako nastanjeni ljudje — trgovci, obrtniki, skladiščniki, čeprav samo za časa opravljanja trgovskih, obrtniških ali drugih (pisarniških) poslov. Z izrazom „nepremičnine“ so vsa ta nastanjenja bolje izražena.

Pri tem pa se je zopet pripetila zakonodavstvu mala neprilika: Po zakonu so namreč kumpni mlini, praterski šotori in sploh sejmski šotori (k katerim spadajo istotako takozvani paviljoni, ulične trafike in zračne kočje, ki so vse istotako predmet najma), premičnine, in torej iz novega §-a doslovno, ker so premičnine, izključeni. Ta izključenost pa velja k sreči vsaj deloma in samo v področju državljanskega zakonika samega, dočim so v rabojemnem postopanju — (§ 560 c. pr.) vsaj kumpni mlini — veljave nepremičnin. Sicer pa je presojeti najete predmete po njih stvarnem položaju — in tudi zakonov

izraz „nepremičnina ali premičnina“ — nemore vzeti paviljonom in sličnim najetim prostorom svojstva najemnega prostora, tako torej novi zakon z nameravanim točnim izrazom — vendar ni povsem točen.

K točki b) je novi zakon izključil zakonito zastavno pravico glede tujih zaupanih reči, — (saj jih zaupa stranec istotako v dobri veri najemcu). Pač pa je zakon razširil obvezo zakonite zastavne pravice na vse premičnine — z najemcem v skupnem gospodarstvu bivajočih rodbincev, (ki vživajo istotako dobroto stana). S tem je zakon ob enem preprečil zlorabno izločevanje premičnin rodbincev.

K točki c) je zakon ustanovil utesnitev, ki jo je izreklo že pravosodje tekom zadnjih let.* Po starem zakonu se je raztegala zakonita zastavna pravica na vse najemčeve nastanjenine, in s tem je bil najmodavec varovan za stanarino tudi pri ubožnejših najemcih. Nasproti temu pa ima izvršbeni zakon v §§ 250, 251 i. s. določbe o izvršbi izvetih, izvršencu neobhodno potrebnih premičninah. Zakona si torej nasprotujeta, in dolgo časa je gospodoval (pravilni nauk), da izvršbena izvzetja za terjatev na stanarini — nimajo veljave. Pravilo, da poznejši in specialni zakon, omejuje prejšni in splošni zakon, pač v pričujočem slučaju ne velja, ker je zakonita zastavna pravica na nastanjeninah — že sama na sebi zakonita izjema v zakonu, — ktere se torej ne more lotiti noben poznejši — tudi specialni zakon le tihoma, — ampak bi jo moral zakon razveljaviti le izrečno.

Če je pravosodje vendarle uveljavljalo izjemo §§ 250, 251 i. r. na izjemo § 1105 o. d. z. — je moglo pravi razlog iskati zunaj formalne zakonitosti, iz razlogov stvarne umestnosti, češ najmec je nasproti najmodavcu — gospodarsko slabejši, zato ga je treba ščititi.

5. Tudi o vprašanju, ali se more rabodavec štiti zoper iznašanje svojih premičnin s posestno tožbo, se da utemeljeno govoriti. Če ima rabodavec na vseh nastanjenih rabojemčevih premičninah zakonito zastavno pravico, se ne da tajiti na strani rabodavca pravna (čeprav ne stvarna) posest rabodavčeva. Pravna posest se izvršuje med drugim tudi na tak način, da ima posestni upravičenec pravico prepovedi kakega djanja (iznosa) nasproti zavezancu, in da zavezanec to prepoved sluša in se po nji ravna (prepovedne pravice § 313 o. d. z.). Sicer pa je v zakonu pripoznana posestna pravica dejansko zlasti pri ročni zastavi (§ 311 o. d. z.).

(Prihodnjič dalje.)

* Knjiga vrhovnosodnih izrekov št. 67, G. N. 8200 in 15839.

Vprašanja in odgovori.

7. Župni urad v L.

Vprašanje:

Župne cerkve in njih podružnice plačujejo doneske za normalno-šolski zaklad in sicer prve po 1 K 40 h, druge pa po 1 K 5 h na leto.

Vprašamo: Na kateri zakoniti podlagi se pobirajo ti doneski? Ali niso bili ti doneski z zakonom z dne 26. oktobra 1875, dež. zak. št. 27, sploh odpravljeni?

Odgovor:

Šolski doneski cerkvá se pobirajo na Kranjskem na podstavi odloka c. kr. provincialnega generalnega gubernija z dne 29. julija 1814, št. 10.091, (provinc. zbirke zakonov št. 217.) in sicer od župnih cerkvá po 40 krajcarjev (= 1 K 40 h današnje veljave) in od podružnic po 30 krajcarjev (= 1 K 5 h). Ti prispevki so se prenesli v zmyslu § 66. državnega ljudskošolskega zakona z dne 14. maja 1869, drž. zak. št. 62, na sedanji normalnošolski zaklad. Na tej podlagi se pobira predmetna davščina tudi še sedaj.

Zakon z dne 26. oktobra 1875, dež. zak. št. 27, določa v § 4. sledeče: „Na § 168. poprejšnje politične šolske ustave oprte dolžnosti naložene cerkvam, dajati denarne prinose za učiteljske plače, se zdaj odpravijo“. Navedeni paragraf politične šolske ustave se nanaša na dohodke učiteljev iz cerkvenega in cerkovniškega službovanja, katero je bilo svojčas večinoma združeno z učiteljskim, in je v zvezi z drugo določbo, ki veli, da se more cerkveno premoženje pod gotovimi pogoji porabljati tudi za zboljšanje dotacije učiteljev in njihovih pomočnikov, zlasti, če ima cerkveno premoženje pogrešljiv prebitek in če temu pritrđita tako patron kakor knezoškofijski ordinarijat. V tej določbi ni povedano, koliko naj eventualno znaša prispevek cerkvenega premoženja za učiteljevo plačo, ampak je mero-dajnim faktorjem popolnoma na voljo dano, da odmerijo prispevek višje ali nižje, pač po potrebi in pa po višini v ta namen razpoložljivega cerkvenega premoženja. Baš radi tega se § 168. stare politične šolske ustave z navedenim spopolnilom ne more spravljati v stiko z davščino po 1 K 40 h odnosno 1 K 5 h, ki se terja od župnih cerkvá in njih podružnic, in torej tudi s § 4. zakona z dne 26. oktobra 1875, dež. zak. št. 27, ne.

Ako bi bil imel zakonodajalec namen, to davščino odpraviti, bi bil moral v omenjenem § 4. baš tako, kakor je citiral § 168. stare politične šolske ustave, citirati tudi odlok iz leta 1814, na katerem sloni večkrat omenjena davščina.

Značilno za to davščino je dejstvo, da se ima pobirati od vse h župnih cerkvá oziroma njih podružnic v enaki visokosti, torej neglede na premoženje dotične

cerkve. Potemtakem ima ta davščina značaj nekake takse, ki jo je zahtevati tudi tedaj, če dotična cerkev nima nikakega premoženja.

Seveda je donesek cerkvá za normalnošolski zaklad nekaj zastarelega; vsled tega je kranjski deželni zbor povodom sklepanja o načrtu novega šolskega zakona o ljudskem šolstvu na Kranjskem v VII. seji dne 2. in 3. marca 1914 sklenil tudi nastopno določbo (§ 89): „Vse na kakršnekoli naslove oprte zaveze cerkev do denarnih prispevkov v šolske namene so odpravljene“.

Kadar bo sklenjeni načrt zakona o ljudskem šolstvu na Kranjskem zadobil Najvišje potrjenje odnosno stopil v veljavo, bo prenehala dolžnost župnih cerkvá in njih podružnic plačevati donesek za normalnošolski zaklad.

8. Županstvo občine Trojana.

Vprašanje:

Neki Fr. Molinello je bil rojen v Trstu, mati mu je po 4—5 letih izginila, do 29. leta starosti je bival v Trstu in je, kakor trdi, tjakaj pristojen. Ko je bil 30 let star, je iz nepojašnenega vzroka tukaj dobil ženitno zglasnico. Na podlagi te listine mu oblast hoče prisoditi domovinsko pravico v naši občini. Vprašam vljudno, ali je ženitna zglasnica zadosten razlog za domovinstvo in se občina gori omenjene družine ne more ubraniti?

Odgovor:

Domovinstvo se pridobi le na v zakonu določen način in sicer ali po rojstvu, t. j. po zarodu od domačince, ali po možitvi z domačincem ali z nastopom javne službe (stalno nameščeni dvorni, državni, deželni, občinski, javni zakladni uradniki in služabniki, duhovniki in javne učiteljske osebe kakor tudi c. kr. notarji) ali pa po izrecnem vsprejemu v domovno zvezo; vsprejem se izvrši ali na podstavi priposestovane pravice do vsprejema v domovno zvezo ali po prostovoljnem sklepu občinskega odbora.

Ker torej zakon natančno našteva primere, v katerih se ustanovi domovinstvo, se na kak drug način domovinstvo nikakor ne more pridobiti. Tako n. pr. ne zadostuje za ustanovitev domovinstva dejstvo, da je bil kdo v občini rojen, na nabor klican, v njej dobil potni list in zlasti tudi ne, če mu je bila dana ženitna zglasnica. Iz tega se more k večjem sklepati, da se je občina, ko je izdala ženitno zglasnico, sama smatrala za domovno občino ali pa bila mnenja, da je upravičena dati tako listino, čeprav ni domovna občina; nikakor se pa na ta način ne pridobi domovinstvo. Še celo z izdanjem domovnice (domovin-

skega lista) se domovinstvo ne ustanovi; predno kdo prejme domovnico, mora domovinstvo že imeti.

Domovnica je le dokazilo za domovinstvo in še to le tedaj, če je bila izdana v formalno pravilni obliki; druge od občine izdane listine, kakor n. pr. poselske knjižice, delavske knjižice in zlasti ženitne zglasnice ne dokazujejo domovinstva in torej ne morejo tvoriti podlage za odločbo o domovinstvu. [Glej odločbe c. kr. upravnega sodišča z dne 9. maja 1896, Budw. 9629, z dne 22. oktobra 1898, Budw. 12075, z dne 19. decembra 1899, Budw. 13544, z dne 24. februarja 1914, Budw. 10102 (A) itd.]

9. Županstvo občine S.

Vprašanje:

Ker je reja prašičev v sedanjih časih najdaleko-

sežnejšega pomena in je želeti, da jo podpirajo vsi merodajni faktorji, vprašamo, če je zlasti za rejo plemenskih svinj in merjascev določena kaka nagrada, kakor tudi, kje bi bilo mogoče dobiti plemenske prašiče eventualno po znižani ceni?

Odgovor:

Nagrad za rejo plemenskih prašičev ne daje niti deželni odbor niti Deželno mesto za vnovčevanje živine. Uvedla so se pa premovanja plemenskih merjascev; tako premovanje se je enkrat že tudi izvršilo.

Deželno mesto za vnovčevanje živine v Ljubljani je — kakor smo zvedeli — v dogovoru z „Graško podružnico splošne avstrijske družbe za promet z živino“ glede uvoza štajerskih plemenskih prašičev v starosti 10 do 15 mesecev in jih upa dobiti več tisoč na Kranjsko.

Iz deželnega odbora.

Pupilarna varnost delnih zadolžnic deželnega posojila 4,400.000 K.

Deželni zbor kranjski je sklenil v svoji seji dne 27.-28. februarja 1914, da se v poplačilo visečega dolga, ki se je napravil v letih 1909. do 1913. v pokritje stroškov za investicije, odnosno v pokritje primanjkljajev pri tekočem deželnem gospodarstvu najame posojilo do vsote 4,400.000 K. Ta sklep je bil potrjen z Najvišjim odločilom z dne 8. maja 1915. Glasom zakona z dne 21. februarja 1918, drž. zak. št. 81, se smejo delne zadolžnice tega posojila porabljati za plodonosno nalaganje kapitalij ustanov, pod javnim nadzorstvom stoječih zavodov, poštnega hranilničnega urada, potem pupilarnih, fideikomisnih in depozitnih

denarjev kakor tudi po borznem kurzu — toda ne nad nominalno vrednostjo — za službene in opravilne varščine.

Služba okrožnega zdravnika v Metliki.

Služba okrožnega zdravnika v Metliki z letno plačo 1400 K, aktivitetno doklado 200 K in s pravico do dveh petletnic po 100 K je razpisana.

Prosilci za to službo naj pošljejo svoje prošnje deželnemu odboru do 20. aprila 1918 in jim prilože dokazila o starosti, upravičenju do izvrševanja zdravniške prakse, avstrijskem državljanstvu, fizični sposobnosti, nramnosti, dosedanjem službovanju ter o znanju slovenskega in nemškega jezika.

Razno.

Zvišanje cen klavne živine. C. kr. poljedelsko ministrstvo je pooblastilo „Deželno mesto za vnovčevanje živine v Ljubljani“, da sme klavno živino plačati 1 K za kilogram žive teže pri vsaki kategoriji višje kot dosedaj, to pa le tistim rejcem, ki oddajo živino „Kranjskemu deželnemu mestu za vnovčevanje živine“ oziroma njega zaupnikom prostovoljno. Če je treba vzeti žival potom prisilne rekvizicije, plača se le dosedaj veljavna cena. Pri živini, določeni za civilni konsum po občinah, se bo pod zgoraj omenjenimi pogoji plačevala tudi zgoraj omenjena višja cena. Meso pa ostane pri sedanji ceni ter se cena mesu za civilno prebivalstvo ne zviša. Diferenco med sedanjo ceno in višjo ceno, katero bo rejec prejel, bo nakazalo finančno

ministrstvo „Kranjskemu deželnemu mestu za vnovčevanje živine“.

Dobava cementa. Cement se more dobiti samo potom gospodarske zveze cementne industrije na Dunaju (Wirtschaftsverband der Zementindustrie, Wien, III/2, Ditscheingasse 2). Prošnje za cement za vse neerarske zgradbe brez izjeme se torej ne smejo več vlagati pri c. kr. ministrstvu za javna dela, temveč neposredno pri navedeni gospodarski zvezi s predpisano tiskovino. Le ako gre za vojaške zgradbe, se morajo tozadevne prošnje nasloviti na c. in kr. vojno ministrstvo, oddelek 8/4. B. na Dunaju. Navedene tiskovine se dobe pri imenovani zvezi in pri vsaki cementni tovarni. V svrhu hitre rešitve teh prošenj se

mora posebno paziti na natančno izpolnitev tiskovin in na donos zahtevanega uradnega potrdila o potrebi in nujnosti dotičnega porabnega namena.

Pouk obrtnih vajencev v vojaških delavnicah.

Vojaška uprava je odredila, da se za čas vojne v vojaških delavnicah artilerije, trenja in njih zavodov sprejemajo vajenci od 14. do končanega 17. leta starosti v ta namen, da se izuče rokodelskih obrtov in sicer kot kolarji, vozni kovači, vozni ključavničarji, navadni ključavničarji, mizarji, sedlarji, krojači in čevljarji. Vajenci se sprejemajo na prostovoljno prijavo, a le taki, ki so postali zaradi vpoklica svojega mojstra ali pa iz kakega drugega razloga brezposelni, in tudi mladeniči, ki zaradi sedanjih razmer ne morejo dobiti mojstra. Vajenci se bodo porabljali samo v svoji stroki. Vežbanje učencev bo poverjeno povsem sposobnim in strokovno večjim mojstrom. Doba, ki jo prebijejo učenci v vojaških delavnicah, se všteje v učno dobo. — Od polaganja pomočniškega izpita pa taki učenci niso oproščeni.

Naredba poljedelskega ministrstva glede izrabe travnikov, pašnikov in planin. V državnem zakoniku z dne 20. marca 1918 št. 102. je izšla naredba, ki določa, da je vsak zemljiški posestnik dolžan skrbeti za to, da se vsi njegovi travniki, pašniki in planine izrabijo v svrhu pridobivanja krme odnosno paše. Izjeme v tem slučaju smejo dovoliti le politična okrajna oblastva na predlog žetvene komisije z ozirom na važne gospodarske razloge. Če bi bila pravočasna izraba pašnikov in travnikov za pridobivanje krme, odnosno za pašo ogrožena, ali če bi se bilo bati, da se za to potrebna dela ne bi mogla pravočasno izvršiti, bodisi vsled vpoklica lastnika takega zemljišča ali vsled kakih drugih vsled vojske nastalih ovir, tedaj je dolžna žetvena komisija skrbeti za to, da se ovire odstranijo, odnosno da se s tujimi močmi opravijo dela, ki so potrebna. Ako tega žetvene komisije v svojem delokrogu ne zmorejo, je dolžnost občin, da preskrbe, da se potrebna dela opravijo. Eventualne pri tem narasle stroške pokrijejo dotične občine iz donosa obdelanih travnikov in pašnikov. Žetvene komisije imajo nalogo vsako leto do 20. aprila sestaviti seznam vseh travnikov, pašnikov in planin, ki se očitno za pridobivanje krme, odnosno za pašo živine ne bodo izrabile ter jih predložiti z natančno označbo obsežnosti občinam, v katerih dotična zemljišča leže. Take sezname morajo občine pregledati — če je potreba — izpopolniti ter jih najkasneje do 25. aprila predložiti predstojnim političnim okrajnim oblastvom. Pri tej priliki morajo občine navesti, katere pašnike in travnike, navedene v izkazu, zahtevajo v svrhu pridobivanja krme za se ali za svoje občane. C. kr. politična okrajna oblastva morajo takoj po prejemu teh seznamov pozvati lastnike v izkazu naštetih pašnikov in travnikov, da

se izkažejo, če so že sami vkrenili, kar je za pridobivanje krme potrebno. Če pozvani posestniki v določenem roku tega ne dokažejo, sme c. kr. okrajno glavarstvo pašnike, odnosno travnike in planine prepustiti v porabo občini, kjer zemljišča leže, eventualno tudi tujim občinam, fizičnim ali juridičnim osebam, obrtnim in industrijskim obratom ter raznim zavodom. Po končani porabi mora porabnik odkazana mu zemljišča na zahtevo lastnika brez odloga spraviti v prejšnje stanje. Temu se porabnik more obraniti le tedaj, če je to združeno z neprimerno visokimi stroški in spremembe, ki jih je na zemljišču napravil porabnik, lastniku niso v kvar. Prestopki te naredbe se kaznujejo z globo do 5000 K ali z 2 mesečnim zaporom. Kazensko postopanje pristoji c. kr. okrajnim glavarstvom. Naredba je dobila veljavo dne 20. marca t. l.

Švicarska plemenska živina za Kranjsko.

Kranjsko deželno mesto za vnovčevanje živine v Ljubljani, Turjaški trg 1, upa, da bo moglo kranjskim živinorejcem priskrbeti večje število lepe švicarske plemenske živine (plemenskih krav, telet, bikov in mlade živine) simentalke in montafonske, torej rujave švicarske pasme. Prvovrstne krave v starosti treh let, s težo od 500 do 700 kg, s 14 do 18 litrov mleka dnevno bi stale 3160 do 4000 K (1800 do 2000 frankov). Krave druge vrste, po teži in vnanjosti ravno tako dobre mlekarice kakor prej navedene, bi se dobile po nekako 1200 frankov. Seveda so te cene navedene le približno. Živinorejci, ki se za to živino zanimajo, naj se takoj pisмено obrnejo do Kranjskega deželnega mesta za vnovčevanje živine, da si bodo živino zagotovili za čas nove krme. V prijavih je treba natančno navesti število in vrsto plemenske živine, ki se želi.

Dražba potrebščin prepovedana. Z ukazom celokupnega ministrstva z dne 11. marca 1918, drž. zak. št. 94, se je prepovedala dražba potrebščin, v kolikor ni v tem ukazu izrecno dopuščena. Isto velja za pisмено oddajo potrebščin najvišjim ponudnikom. Kot potrebščine se smatrajo premičnine, ki služijo neposredno ali posredno živlenskimi potrebami ljudi in domačih živali, dalje tudi sadje na drevju in les na štoru. Predno se ima vršiti dražba, se morajo dotične potrebščine nastopno navedenim oblastvom prijaviti, in sicer: a) živila in krmila uradu za prehranjevanje ljudi; b) premog, koks in briket ministru za javna dela; c) konji, goveda, teleta, ovce, prašiči, koze; les in gozdni pridelki, v kolikor gozdni pridelki niso živila ali krmila, poljedelskemu ministru; č) vse druge potrebščine trgovinskemu ministru. Dražba se sme izvršiti le, če imenovana oblastva ne zahtevajo prijavljenih potrebščin v določenem roku (navadno v štirih tednih, pri kvarljivih potrebščinah v primerno krajšem času). Ako se pri dražbi dosežejo najvišji ponudki, ki prese-gajo najvišje cene, uradno določene prodajne cene ali

maksimalne tarife, zapade presežek v korist države in se mora porabiti za preskrbo prebivalstva. Isto velja, če se prekoračijo ravnalne cene, glede zneska, za kateri presega ponudek od presojevalnice cen v posameznih slučajih kot primerno spoznano ceno. Prepoved pa ne velja za dražbe sadja na drevju, ki je zasajeno ob javnih cestah na svetu, ki pripada cesti.

Poletni čas. Z naredbo celokupnega ministrstva z dne 25. marca 1918, drž. zak. št. 106, se je takozvani poletni čas uvedel tudi v tekočem letu in sicer za čas od dne 15. aprila 1918 do 16. septembra 1918.

Obča vrednost nepremičnin. Županstvom je iz dopisov, zadevajajočih odmero davščine od prirastka na vrednosti nepremičnin, že znan pomen določitve te vrednosti! — Ker pa marsikdo ne ve, kaj je razumeti pod občo vrednostjo nepremičnin, hočemo v naslednjem to zadevo pojasniti. V smislu § 305. občega državljsanskega zakonika dobi se obča vrednost kakega posestva, ako se ceni po njega koristi, katero je posestvo z ozirom na kraj in čas (n. pr. i. januarja 1901 v občini) navadno in v splošnem donašalo. Pri določitvi obče vrednosti nepremičnine ozirati se je le na splošno prometno — prodajno vrednost posestva, katera bi se dosegla, ako bi posestvo kupoval kdo ne glede na posebno za njega kot kupca važno lego zemljišča, ali kot sorodnik, kateri bi nepremičnino kot tak zamogel veliko ceneje dobiti v posest, kakor druga oseba. — Najlažje se obča vrednost kake parcele ali kakega poslopja določi na ta način, da se primerja, po koliko se je v določenem času (1. januarja 1901) navadno in splošno dobil 1 m² enakega (toraj enako velikega in iste kakovosti) zemljišča, ozir. kolika je bila takrat običajna cena enakim poslopjem. Ako bi se n. pr. stavilo vprašanje, kolika je bila obča vrednost dne 1. januarja 1901 a) njive parc. št. 5 s površino 2 ha 10 a 12 m² b) njive parc. št. 7 s površino 1 ha 17 a 28 m², c) travnika parc. št. 12, ki meri 1812 m², d) gozda parc. št. 370, ki meri 2 ha 15 a 17 m², e) hiše št. 18 v Št. Vidu, bi se to vprašanje rešilo na ta način: a) parc. št. 5 je dobra, rodovitna zemlja. Take vrste njive so bile leta 1901 splošno cenjene 1 m² po 50 vin., ker meri ta parcela 21012 m², je znašala obča vrednost potemtakem 1. januarja 1901 10506 K; b) parc. št. 7 je pa bolj peščena, slaba zemlja, kjer bi se skoraj ²/₃ manj pridelalo, kakor na spredaj navedeni parceli, če bi imela

isto površino. Take vrste zemljišča so imela v letu 1901 v obče ceno za 1 m² po 20 vin.; ker parcela meri 11728 m², znašala je tedaj dne 1. januarja 1901 obča vrednost 2345 K 60 h. c) parc. št. 12, travnik je sedaj veliko več vredna, kakor pa 1. januarja 1901; travnik je bil takrat zapuščen, nič gnojen, brez potrebnih jarkov itd. Travnik je donašal letno komaj 1 voz mrve; travnik take vrste in velikosti je bil 1. januarja 1901 v obče vreden 200 K. d) gozd parc. št. 370 je bil leta 1901 še precej zaraščen, sedaj je do ¹/₃ izsekan, ker se je sedaj prodal v takem (do ¹/₂ izsekanem) stanju, znašala bi obča vrednost 1. januarja 1901 za tak do ¹/₂ izsekan gozd 1500 K. e) hiša št. 18 v Št. Vidu obstoji iz 3 sob, 1 kleti, 1 kuhinje, 1 jedilne shrambe; sezidana je bila leta 1895 ter je s slamo krita. Z ozirom na to, da so bile cene 1. januarja 1901 materijalu (apno, pesek, kamenje, stavbeni les itd.) še nizke, istotako dnine zidarjev, znašala je obča vrednost take hiše dne 1. januarja 1901 4000 K. Pravilna določitev obče vrednosti nepremičnin je velike važnosti za pravično odmero davščine poleg tega pa v interesu dežele in občine kakor tudi davščini zavezanega pogodbenika!

Nove knjige.

Na poti v večnost. Spisal L. Poulin. Iz francosčine prevedla in izdala Marijina družba v ljubljanskem semenišču. Založila Katoliška bukvarna v Ljubljani. Cena trdo vezani knjigi 6 K. — O namenu te knjige, ki je doživela na Francoskem nad 11 izdaj, piše pisatelj sam, da je v njej hotel vzdihne, želje, žejo po večnem, hrepenenje po Bogu popisati, zbrati in poviti kakor v prijetno dišeč šopek, ki naj bi bil balzam ranj nim in trpečim srcem. Knjiga se obrača do utrujenih duš, naveličanih sveta in oslavljenih v tisočernih bojih, ki najdejo v njej odmeve nikomur odkritega trpljenja, kratke odgovore na nema vprašanja, spomine in upanja. — Ker je takih src in duš danes nebroj, je delo „Na poti v večnost“ v sedanjih razruvanih razmerah zelo primerno in se najtoplejše priporoča.

Sisto e Sesto. Povest iz Abencev. Spisal Henrik Federer, poslovenil Franc Poljanec. Založila Katoliška bukvarna v Ljubljani. Cena knjižici je določena na 2 K 60 h.

Kranjska deželna banka v Ljubljani

v deželnem dvorcu — vhod v Gosposki ulici 2.

Obrestuje hranilne vloge po

4^{0/0}

brez vsakega odbitka obresti se pripisujejo glavnici **polletno**. Vloge v tekočem giro-računu in na blagajniške liste po najugodnejših pogojih.

Daje komunalna posojila

občinam, okrajnim in šolskim odborom ter zdravstvenim zastopom, v

4^{1/2} 0/0

komunalnih zadolžnicah.

Hipotekarna posojila

v zastavnih listih po

4^{1/2} 0/0.

Najugodnejše in najvarnejše se nalaga denar v pupilarno varnih **4^{1/2} 0/0** komunalnih zadolžnicah in **4^{1/2} 0/0** zastavnih listih kranjske deželne banke. Obrestovanje več kot **4^{1/2} 0/0** letno brez vsakega odbitka.

Banka je pupilarno varen zavod ter jamči zanjo dežela Kranjska.

Uradne ure za stranke vsak delavnik dopoldne od pol 9.

===== do 1. ure popoldne. =====

LJUDSKA POSOJILNICA

reistrovana zadruga z neomejeno zavezo v Ljubljani,

v lastnem domu Miklošičeva cesta št. 6, nasproti hotela „Union“ za frančiškansko cerkvijo,

sprejema hranilne vloge vsak delavnik dopoldne od 8. do 1. ure popoldne in jih obrestuje po

4¹/₄ 0/0

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje zavod sam za svoje vložnike, tako, da dobe

===== le-ti od vsakih 100 K čistih 4 K 25 h na leto. =====

Vloge v Ljudski posojilnici so popolnoma varno naložene, ker posojilnica daje denar na varna posestva na deželi in v mestih.

Ljudska posojilnica sprejema vloge tudi po pošti in daje za njih vplačilo na razpolago pošne položnice. Sprejema tudi vloge na tekoči račun ter daje svojim zadružnikom posojila proti vknjižbi na amortizacijo ali brez nje, tudi na osebni kredit proti poroštvu ali zastavi vrednostnih papirjev.

Menice se eskomptujejo najboljše. — Rezervni zakladi znašajo okroglo K 800.000. — Stanje hranilnih vlog je bilo koncem leta 1915 23 milijonov kron.

Hranilnica kmečkih občin v Ljubljani

v hiši Zadružne zveze, Dunajska cesta 32
(nasproti „Bavarskemu dvoru“ v bližini mitnice).

Hranilne
vloge obre-
stuje po

4⁰/₁₀

brez
odbitka.

Vložne knjižice drugih denarnih zavodov sprejema kot gotov denar. — Posojila na zemljišča daje po 4³/₄% in 5%. — Daje posojila na amortizacijo na vsak poljuben načrt, dalje na menice in vrednostne papirje.

Uradne ure vsak delavnik od 8.-12. dopoldne.

Za varnost vložnega denarja jamči 21 kmečkih občin z vsem premoženjem in davčno močjo. Vsaka špekulacija z vloženim denarjem je po pravih odobrenih od c. kr. deželne vlade izključena, zato je denar v hranilnici popolnoma varno naložen in se ni bati nobene izgube.

Hranilne
vloge obre-
stuje po

4⁰/₁₀

brez
odbitka.

RAZŠIRJAJTE

„SAMOUPRAVO“!

Celoletna naročnina znaša 6 kron, polletna pa 3 krone.

: List izhaja enkrat na mesec na dvanajstih straneh. :